ENQUÊTE 0 T/M 11 JARIGEN 2007

GGD zaanstreek waterland

FACTSHEET 7

Lichamelijke en psychische gezondheid

Zoals in de WHO-definitie van gezondheid al beschreven is, is gezondheid niet alleen de afwezigheid van ziekte, maar ook het optimaal fysiek, psychisch en sociaal kunnen functioneren. In deze factsheet wordt geanalyseerd hoe gezond de 0-11 jarigen in Zaanstreek-Waterland zijn, door te kijken naar het psychisch functioneren en het voorkomen van chronische ziekten, allergieën, beperkingen en ongevallen/letsel. Bovendien wordt nader ingegaan op welke kinderen meer risico lopen op emotionele of gedragsmatige problemen.

Lichamelijke gezondheid

Een chronische ziekte kenmerkt zich door een lange duur. Het zijn irreversibele aandoeningen zonder uitzicht op volledig herstel. Hierdoor zal een langdurig beroep op de zorg worden gedaan. Er zijn diverse chronische ziekten te onderscheiden:

- levensbedreigende ziekten als kanker en beroerte;
- aandoeningen die tot periodiek terugkerende klachten leiden, zoals astma en epilepsie;
- aandoeningen die progressief verslechteren en invaliderend van aard zijn, zoals reumatoïde artritis en chronisch hartfalen;
- chronisch psychiatrische aandoeningen

Een individu kan ook aan meerdere chronische ziekten tegelijk lijden. In dat geval wordt gesproken over multimorbiditeit. In Nederland lijden 566.000 kinderen (18,8%) in de leeftijd van 0-14 jaar aan een chronische aandoening. Bij 1,9% van de 0-14 jarigen is sprake van multimorbiditeit.

Eenderde van de 0-11 jarigen lijdt aan een chronische aandoening

Eenderde van de 0-11 jarigen in de regio Zaanstreek-Waterland is chronisch ziek. Bijna 6 procent van de kinderen heeft twee of meer chronische aandoeningen. Ongeveer tweederde van de chronische aandoeningen is vastgesteld door een arts. De top drie van aandoeningen onder 0-11 jarigen wordt gevormd door eczeem, astma/bronchitis en buikklachten (zie figuur 1 voor de prevalentie van de aandoeningen, waarbij is aangegeven of de aandoening al dan niet door een arts is vastgesteld).

In Purmerend (36,1%) lijden meer kinderen aan één of meer chronische aandoeningen. Het percentage kinderen met een chronische aandoening neemt af met de leeftijd (0-3 jarigen: 36,2%; 4-7 jarigen: 31,8%; 8-11 jarigen: 32,0%). Etniciteit en opleidingsniveau van de ouders is niet van invloed op de aanwezigheid van een chronische aandoening.
Jongens (35,9%) hebben vaker een chronische aandoening dan meisjes (30,4%).

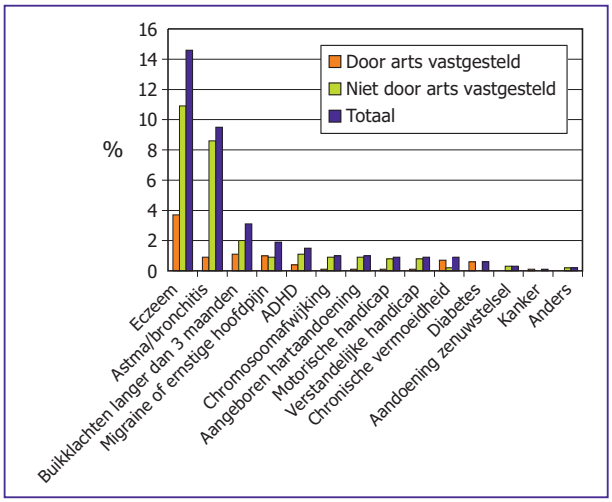

Figuur 1: Prevalentie van chronische ziektes en aandoeningen al dan niet vastgesteld door een arts

Bijna 45% van de kinderen met een chronische aandoening ondervindt hiervan hinder in het dagelijks leven. In Zaanstad is dit percentage hoger, daar voelt 48,4% van de chronisch zieke kinderen zich beperkt. Bijna de helft van de chronisch zieke jongetjes voelt zich beperkt t.o.v. 38,3% van de meisjes. Met het stijgen van de leeftijd neemt ook de prevalentie van

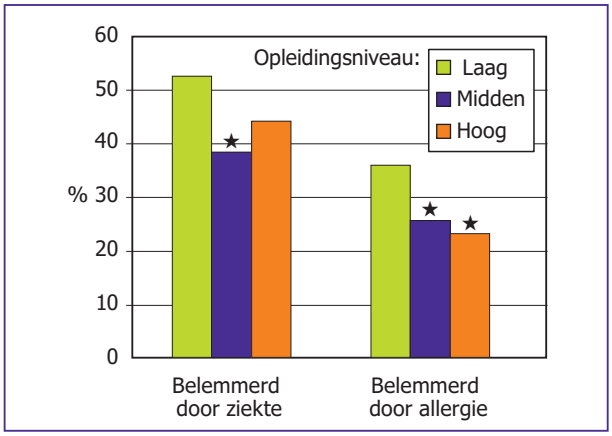

Figuur 2: Percentage kinderen dat belemmerd is door ziekte of allergie naar opleidingsniveau van de ouders

★ significant verschil tussen de groepen

beperkingen t.g.v. een chronische aandoening toe. Ouders van 4-7 jarigen en 8-11 jarigen geven in vergelijking met de ouders van 0-3 jarigen respectievelijk 1,3 en 1,8 keer zo vaak beperkingen aan. Ook onder chronisch zieke kinderen met lager opgeleide ouders worden meer beperkingen gerapporteerd (zie figuur 2).

1 op de 5 kinderen heeft een allergie: 1 op de 10 kinderen heeft een allergie die door een arts is vastgesteld

Eenentwintig procent van de 0-11 jarigen heeft een allergie. Bij de helft van deze kinderen is de allergie door een arts vastgesteld. Allergieën die het vaakst voorkomen zijn voedselallergieën (6,8%), allergie voor pollen/stuifmeel (5,8%) en allergie tegen huisstof/huismijt (5,5%; zie figuur 3)

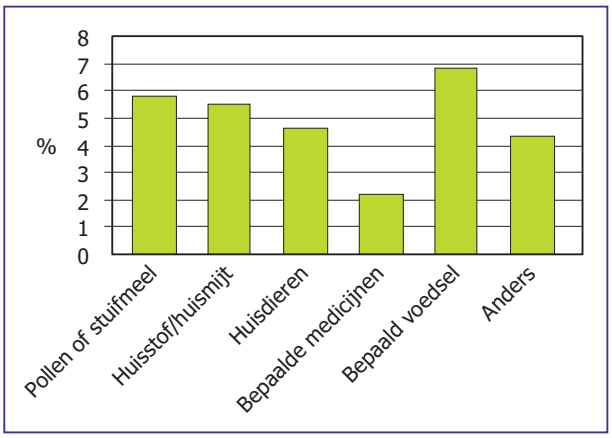

Figuur 3: Prevalentie van allergieën

Ruim een kwart van de personen met een allergie voelt zich beperkt door deze allergie. Er zijn geen verschillen naar gemeenten. Geslacht, leeftijd en etniciteit is niet van invloed op het zich beperkt voelen door een allergie. Laag opgeleide ouders geven twee keer zo vaak aan dat hun kind beperkt is door zijn/haar allergie (zie figuur 2).

Oudere kinderen hebben bijna twee keer zo vaak een ongeval of letsel

Bij kinderen van 0 tot en met 4 jaar oud worden er per jaar 44.000 letsels als gevolg van privé-ongevallen in of om huis medisch behandeld. Dit betekent dat iedere dag ruim honderd kinderen zo ernstig gewond raken door een ongeval in en om huis dat een medische behandeling noodzakelijk is. Deze letsels worden veelal behandeld door de huisarts (32 duizend) of op de Spoedeisende Hulpafdeling van een ziekenhuis (23 duizend).

7,4 procent van de kinderen in Zaanstreek-Waterland heeft in de afgelopen drie maanden een letsel, vergiftiging of blessure opgelopen. Dit percentage is gelijk over de gemeenten.

Ondanks dat jongens vaker de spoedeisende hulp bezoeken hebben ze niet meer ongevallen dan meisjes. Ook zijn geen verschillen in het aantal ongevallen tussen allochtonen en autochtonen gevonden. Kinderen van hoog opgeleide ouders hebben minder letsels dan kinderen van lager opgeleide ouders. De oudste kinderen (8-11 jarigen) hebben bijna twee keer zo vaak een ongeval of letsel in vergelijking met de jongere kinderen (zie figuur 4).

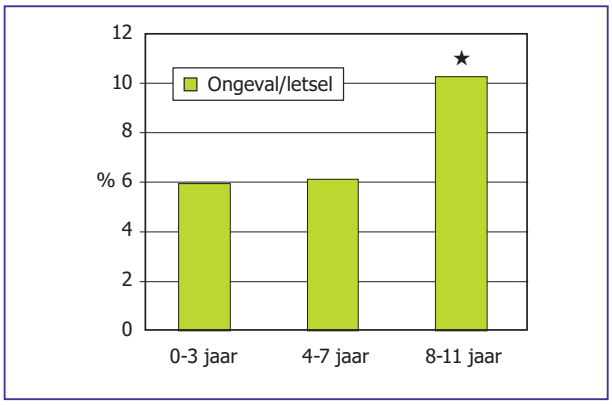

Figuur 4: Prevalentie van ongeval/letsel naar leeftijdsgroep
★ significant verschil tussen de groepen

Psychische gezondheid

Psychosociale problemen op kinderleeftijd kunnen worden onderscheiden in internaliserende problemen en externaliserende problemen. Internaliserende problemen zijn stoornissen gekenmerkt door problemen waar het kind zelf last van heeft, zoals angst, depressieve gevoelens en stemmingsstoornissen. Externaliserende problemen zijn problemen waar ook de omgeving last van heeft zoals gedragsproblemen en sociale problemen.

Ruim 10% van de moeders hebben depressie of angststoornis gehad

Een ouder met een psychische aandoening is een risicofactor voor een psychische aandoening bij kinderen. Van de 0-11 jarige kinderen in Zaanstreek-Waterland heeft 10,5% een moeder en 4,6% een vader die in de afgelopen 5 jaar een psychische aandoening zoals een depressie of angststoornis heeft gehad. Bij dertien procent van de 0-11 jarigen heeft één ouder een dergelijke stoornis gehad. Bij 1,2% van de kinderen hebben beide ouders de afgelopen 5 jaar een angst/depressiestoornis gehad.

Gezondheidsenquête 0 t/m 11 jarigen Zaanstreek-Waterland 2007

In het kader van de gezondheidsmonitor Zaanstreek-Waterland (Z-W) is de GGD Z-W van plan iedere vier jaar een gezondheidsenquête onder ouders van 0 t/m 11 jarigen uit te voeren. Dit onderzoek zal inzicht verschaffen in de lokale gezondheidssituatie van de 0 t/m 11 jarigen (o.a. gezondheid, leefstijl, leefomgeving, schoolbeleving, opvoedingsproblematiek en zorggebruik) ter onderbouwing van het (gemeentelijk) beleid. Daarnaast zal het onderzoek aanleiding zijn voor gerichte interventies door bijvoorbeeld de GGD. Het onderzoek in 2007 is het eerste enquêteonderzoek van de GGD naar de gezondheidssituatie van 0 t/m 11 jarigen in de regio Z-W.
In het najaar 2007 hebben 9978 ouders van 0 t/m 11 jarigen, woonachtig in de regio Z-W een vragenlijstpakket ontvangen. De 10-11 jarigen in het onderzoek ontvingen zelf ook een vragenlijst om in te vullen. Twee weken later ontvingen degenen van wie nog geen vragenlijst was ontvangen een herinneringsbrief. Na drie weken werd aan de non-respondenten de vragenlijst(en) met begeleidende brief nogmaals verstuurd. Onder de deelnemers werd o.a. een volwassen- en kinderfiets verloot. Van 5630 personen (56,4%) is een bruikbare vragenlijst ontvangen. In het onderzoek is gekeken naar verschillen naar gemeente, leeftijd van het kind, geslacht van het kind, etniciteit van het kind en opleidingsniveau van de ouders.

In Oostzaan is het percentage moeders met een psychische aandoening in de afgelopen 5 jaar lager (6,8%) in vergelijking met het regionaal gemiddelde. Zowel vaders als moeders van autochtone kinderen hebben 1,5 keer meer risico op een psychische aandoening dan ouders van allochtone kinderen. Kinderen van laag opgeleide ouders (14,4%) hebben vaker een moeder met een psychische aandoening dan kinderen van hoger opgeleide ouders.

Zeven procent van de kinderen zat het afgelopen jaar niet zo lekker in zijn vel

Op basis van een gezichtjesvraag (zie figuur 5) gaven zeven procent van de ouders aan dat hun kind in het afgelopen jaar niet lekker in zijn/haar vel zat. Dit antwoord werd het vaakst gegeven door ouders van 0-3 jarigen: maar liefst 15,3% van de ouders koos voor hun kind één van de minder blij kijkende gezichtjes. Er werd geen verschil gevonden naar geslacht, etniciteit, opleiding van de ouders en de gemeente waar men woonachtig was.

Figuur 5: Gezichtjesvraag

Ruim 1 procent van de 5-plussers heeft emotionele/gedragsmatige problemen

Voor kinderen ouder dan vijf jaar zijn aan de ouders vragen gesteld over het psychosociaal functioneren van het kind. Op basis van deze vragenlijst met 25 vragen kunnen vijf subscores en een totaalscore berekend worden. De totaalscore zegt iets over het risico op emotionele en gedragsmatige problemen. De subschalen geven meer informatie over de aard van de problemen.
Bij ruim 1 procent van de kinderen ouder dan vijf jaar is er sprake van emotionele en gedragsmatige problemen. Deze problemen komen vaker voor bij jongens dan bij meisjes (respectievelijk 1,5% van de jongens versus 0,5% voor de meisjes). Kinderen in de leeftijd van 8-11 jaar hebben ruim drie keer zo veel kans op deze problemen dan 4-7 jarigen. Verschillen naar etniciteit en opleidingsniveau van de ouders zijn niet gevonden. Emotionele en gedragsproblemen bij kinderen komen in de gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland even vaak voor.
Indien in meer detail naar de problemen wordt gekeken, valt op dat hyperactiviteit en problemen in sociaal gedrag problemen zijn die het vaakst voorkomen. Voorbeelden van sociaal gedrag zijn: kunnen delen; aardig zijn tegen andere kinderen; rekening houden met gevoelens van anderen. Gedragsproblemen bij 5-plussers worden drie keer zo vaak door ouders van allochtone kinderen gerapporteerd dan door ouders van autochtone kinderen. Hyperactiviteit komt vaker voor bij jongens (8,9% i.v.m. 3,3% bij meisjes). Jongens hebben 1,9 keer zo vaak problemen in het sociaal gedrag.

Kinderen van ouders met psychische aandoening en chronisch zieke kinderen zitten minder lekker in hun vel

Kinderen met een chronische ziekte hebben 6,3 keer zoveel kans om ook emotionele of gedragsmatige problemen te hebben (2,8% voor chronisch zieke kinderen t.o.v. 0,3% voor gezonde kinderen). Bij kinderen die beperkingen t.g.v. deze chronische aandoening ondervinden komen emotionele en gedragsmatige problemen nog vaker voor (5,6% voor kinderen met chronische aandoening en beperking en 1,3% voor kinderen met chronische aandoening zonder beperking). Kinderen met een allergie hebben niet meer psychische problemen dan kinderen zonder allergie.
Kinderen, waarbij de vader de afgelopen 5 jaar een angst- of depressiestoornis heeft gehad, hebben 5,4 keer zo vaak zelf ook psychische problemen dan kin-

deren die niet een vader met een dergelijke stoornis hebben. Tussen kinderen met een moeder met een angst- of depressiestoornis en kinderen met een moeder zonder stoornis is geen verschil in het voorkomen van emotionele of gedragsmatige problemen gevonden.
Kinderen die opgroeien bij hun vader en moeder hebben minder emotionele en gedragsproblemen (0,5%) dan kinderen die opgroeien in een andere gezinsvorm (2,5%). Onder een andere gezinsvorm wordt verstaan: eenoudergezin, co-ouderschap, nieuw samengesteld gezin en pleegouders.

Samenvatting

- Een derde van de 0-11 jarigen lijdt aan een chronische aandoening. Bijna 6 procent heeft twee of meer chronische aandoeningen
- Eczeem, astma/bronchitis en buikklachten komen het meest voor
- Ruim twintig procent van de kinderen heeft een allergie
- Voedselallergieën, allergie voor pollen/stuifmeel en allergie voor huisstof komen het meest frequent voor
- 45% van de kinderen met een chronische aandoening en ruim een kwart van de kinderen met een allergie voelt zich beperkt
- 7,4 procent van de kinderen heeft de afgelopen 3 maanden een ongeval of letsel gehad. 8-11 jarigen hebben bijna twee keer zo vaak een ongeval of letsel i.v.m. jongere kinderen
- Ruim 1% van de 5-plussers heeft emotionele of gedragsmatige problemen
- Kinderen van ouders met psychische aandoening en chronisch zieke kinderen zitten minder lekker in hun vel. Kinderen die opgroeien bij hun vader en moeder hebben minder emotionele en gedragsproblemen (0,5%) dan kinderen die opgroeien in een andere gezinsvorm (2,5%)

Wat wordt in de regio gedaan?

In de regio Zaanstreek-Waterland worden alle kinderen in de leeftijd van 0 tot 19 jaar periodiek gezien door de jeugdgezondheidszorg. In de leeftijd van 0 tot 4 jaar is dertien keer een contactmoment en in de leeftijd van 4 tot 19 jaar drie maal (5 jaar, groep 7 en klas 2 van het voortgezet onderwijs). Afhankelijk van de leeftijd wordt het kind gezien door een jeugdarts of jeugdverpleegkundige. Tijdens het onderzoek wordt gekeken naar het lichamelijk, psychisch en sociaal functioneren van het kind. Zo wordt bijvoorbeeld de lengte en het gewicht bepaald, gekeken naar de visus, het gehoor en de motoriek. Ook het psychosociaal functioneren komt in deze PGO's aan de orde. Indien een kind afwijkend scoort op een aspect worden verschillende soorten interventies aangeboden. De ouders en/of het kind kan een advies krijgen. Het kind kan verwezen worden naar één van de zorgpartners. Ook kan het kind voor een follow-up onderzoek worden uitgenodigd. Ten slotte worden soms ook externen geconsulteerd.

COLOFON

Factsheets
Andere factsheets in de reeks Enquête
0 t/m 11 jarigen Zaanstreek-Waterland 2007:

1. Onderzoeksopzet en achtergrondkenmerken
2. Gezinskenmerken
3. Leefstijl: overgewicht, voeding en bewegen
4. Leefstijl: genotmiddelen
5. Zwangerschap, opvang, school en opvoeding
6. Vrije tijd en leefomgeving
7. **Lichamelijke en psychische gezondheid**
8. Zorg- en medicijngebruik
9. Kinderopvang en de Brede School in Zaanstad
10. Kinderopvang, voorzieningengebruik en effecten campagne lichaamsbeweging in Purmerend

Meer informatie:
GGD Zaanstreek-Waterland
Epidemiologie, Beleid en Gezondheidsbevordering
Postbus 2056
1500 GB Zaandam
Telefoon: 0900-2545454
Email: info@ggdzw.nl
Internet: www.ggdzw.nl

Auteur:
Carolien Plevier

Redactie:
Martine Mulder, Ghislaine van Nooijen Kooij

© mei 2009